

Duchovní služba po roce 1918 a její vývoj do roku 1935

Počátky budování armády byly velmi svízelné, zvláště vzhledem k mezinárodní situaci. Střední Evropa a Německo procházely revolucemi a poválečnými zmatky a vojska jednotlivých států byla vesměs rozvrácena a demoralizována. V našich zemích byl po pádu monarchie velký nedostatek válečného materiálu, panovaly organizační zmatky a značné potíže se zásobováním. Na morální stav vojáků měl též negativní dopad úpadek morálky a rozklad vojenské služby v rozpadlé rakousko-uherské armádě. V těchto těžkých dobách se v organizování armády začalo nejprve rychle improvizovat, aby bylo možné v co nejkratším čase obsadit celé území republiky. Zde se uplatnily jednak narychlo reorganizované jednotky domácí, jednak první legionářské formace, které se vracely do republiky z Francie a Itálie.

Do armádní organizace začala také zasahovat nová vláda Československé republiky. Ministr zahraničních věcí Edvard Beneš uzavřel v prosinci roku 1918 dohodu s tehdejší vrchním velením spojeneckých vojsk, podle níž se stalo československé vojsko součástí spojeneckých vojsk, a po dva následující roky zůstal nejvyšším vojenským velitelem maršál Ferdinand Foch. Tím se budování doktríny, systému a tradice zaměřilo na Francii. 13. února 1919 dorazila do Prahy francouzská vojenská mise. Její šéf generál Maurice Pellé se stal později prvním náčelníkem hlavního štábu branné moci Československé republiky.

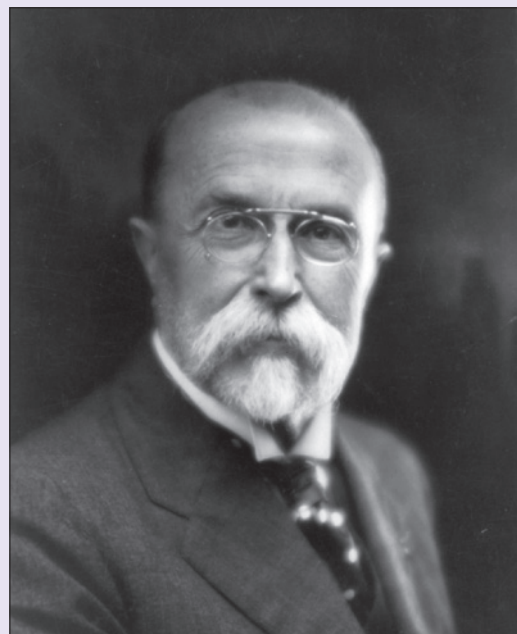
Soustavný a cílený vývoj organizační práce v armádě, který byl naplno započat v prvních měsících roku 1919, byl již krátce na to přerušen, a to dvěma významnými vojenskými událostmi, které vytvořili jakési meziny v historii československé armády s velkým dopadem vojenským, diplomatickým i politickým. Prvním byl boj o Slovensko, zahájený vpádem Maďarů na Slovensko v roce 1919, druhým pak říjnová mobilizace roku 1921 při návratu císaře Karla I. do Maďarska.

Na konci roku 1921 již měla armáda pevný organizační rámec a po značných těžkotech byla vyřešena otázka dislokace jednotek na území státu. Podkladem pro organizaci armády se stal nový branný zákon č. 193 z 19. března roku 1920, spolu s dalšími právními normami, které krom dalších důležitých věcí stanovily především roční kontingent a počty aktivního vojska. Nová organizace počítala s utvořením 12 pěších divízií, a to pěti v Čechách, tří na Moravě a ve Slezsku, tří na Slovensku a jedné na Podkarpatské Rusi. Divize měly mít po čtyřech pěších plucích členěných do dvou pěších brigád, dále po jednom dělostřeleckém pluku, jedné jezdecké eskadroně a dvou ženijních rotách. Rovněž bylo budováno vojenské školství, byly zřizovány odborné kurzy, vojenské předpisy a služební řády. Dnem 1. ledna roku 1926 ukončili v Československu svou činnost francouzští spolupracovníci. Nový štáb československé armády pokračoval v započaté cestě budování jednotlivých zbraní a služeb, v organizační práci a v přípravě mobilizačních a strategických plánů.

Legislativní rámec vzniku Československé branné moci

Jedním ze základních pilířů státu je právní řád. Proto Národní výbor, když dne 28. října 1918 vyhlásil Zákon o zřízení samostatného státu československého, zde nařídil, aby veškeré zemské i říšské zákony a nařízení zůstaly prozatím v platnosti. Důvodem bylo zachování souvislosti dosavadního právního řádu s nově vzniklým stavem pro zamezení vzniku chaosu a pro nerušený přechod k řádu novému.

Recepce rakousko-uherského právního systému byla prospěšným a prakticky jediným možným řešením ve všech oblastech života společnosti, kromě armády. V bývalé monarchii totiž vedle vojska existovaly zvláštní útvary, a to rakousko-uherská domobrana a rakousko-uherská zeměbrana, a pro tyto jednotlivé armádní složky platila jiná právní ustanovení. Ta byla obsažena částečně v c. a k. zákonech a nařízeních a částečně ve vojenských služebních předpisech, vydaných panovníkem jako nejvyšším velitelem branné moci. Věc komplikoval i fakt, že čs. branná moc v podobě čs. zahraničního legionář-

Prezident „Osvoboditel“ Tomáš Garrigue Masaryk (*7. března 1850 v Hodoníně, †14. září 1937 v Lánech) T. G. Masaryk byl 14. listopadu 1918 zvolen prvním prezidentem samostatného Československa. Byl to hluboce nábožensky založený člověk. Sice kritizoval spojení církve a státu, ale samo náboženství podle něho má naprosto zásadní a klíčovou úlohu v životě jednotlivce i společnosti. Ve svých dílech kladl důraz na morálku, která má svůj základ v lidské přirozenosti, ukotvené v Bohu. Po svém narození byl pokřtěn v římskokatolické církvi. Během studií v Lipsku jej ovlivnilo tamější protestantské prostředí a 31. srpna 1880 přestoupil ke kalvinistické reformované církvi, která byla v roce 1918 sloučena do Českobratrské církve evangelické.

ského vojska vznikla a byla mezinárodně uznána již dlouhou dobu před říjnem 1918. Spravovala se vlastními řády, vydanými čs. zahraničními revolučními orgány. Bylo proto nezbytné vybavit vojenský právní řád co nejdříve vlastními čs. právními normami, které by vyhovovaly změněným poměrům. Ústavní listina z roku 1920 věnovala vojenským otázkám několik důležitých ustanovení. Především zde byl základní předpis, že „každý způsobilý státní občan je povinen podrobit se vojenskému výcviku a uposlechnout výzvy na obranu stát“ (§ 127 úst. list.). Zásadním bodem bylo také to, že „prezident republiky ... má vrchní velitelství branné moci ... prohlašuje válečný stav, vypovídá s předchozím souhlasem Národního shromáždění válku a předkládá mu sjednaný mír k vyslovení souhlasu“ (§ 64 úst. list.). Dů-

Prezident republiky Tomáš Garrigue Masaryk během svého funkčního období hlavy státu navštěvoval města a obce po celém Československu. V roce 1927 zavítal i do Kroměříže, kde mimo představitelů města byl vítán i zástupci armády, což bylo dáno především tím, že zde byl umístěn pěší pluk 3 „Jana Žižky z Trocnova“. Posléze, v 10. výročí vzniku republiky 28. října 1928 zde byla odhalen pomník prezidentu Osvoboditeli. Dne 25. června 1940 ho odstranili nacisté a 28. října 1947 byl podruhé obnoven. Po 1. červnu 1953 byl pro změnu odstraněn z vůle komunistů, s jejichž ideologií nebyla tato připomínka prezidenta Masaryka kompatibilní. Socha byla bohužel zničena. Nakonec byl pomník 7. března 1993 byl obnoven zásluhou České obce sokolské a převeden darovací smlouvou do majetku města.

Ve středu 14. září 1937 oznámil zvon lánského kostela, který rozezněl lánský vikář Msgre Josef Svátek, skon prezidenta T. G. Masaryka. Pohřeb prezidenta Osvoboditele se stal jednou z největších událostí a manifestací národní jednoty. Zúčastnilo se jej přes půl milionu lidí. Na jeho průběhu se podílelo 3800 policistů. Ve smutečním průvodu vycházejícím z pražského hradu byla rakev s prezidentovými ostatky převážena na dělové lafetě tažené šestispřežím, kterou doprovázela čestná stráž šesti vojinů reprezentujících každou národnost žijící v Československu (Češi, Slováci, Němci, Maďaři, Poláci a Rusíni) V čele průvodu jel na koni generál Jan Syrový, za ním pochodovali vojáci, oddíl legionářů a sokolů. Tomáš Garrigue Masaryk byl pohřben na obecním hřbitově v Lánech po boku své ženy Charlotty Garrigue-Masarykové.

Prezident Osvoboditel a vrchní velitel veškeré branné moci Tomáš Garrigue Masaryk se velmi intenzivně zajímal o rozvoj armády a účastnil se celé řady vojenských cvičení. Na tomto dobovém snímku je zachycen v roce 1930 během manévru na východním Slovensku, kde rozmlouvá s generálem Josefem Šnejdárkem, který v té době byl zemský vojenský velitel v Košicích. Uprostřed stojí ministerský předseda František Udržal, který byl též dvakrát ve funkci ministra národní obrany. Poprvé to bylo v letech 1921 až 1925, kdy jej na krátkou dobu vystřídal Jiří Stříbný, který ale musel rezignovat. Oficiálním důvodem jeho rezignace na funkci ministra obrany v roce 1926 byla tzv. Marmaggiho aféra. Novým ministrem národní obrany se stal podruhé František Udržal, a to v letech 1926 až 1929.

Od deváté hodiny ranní 18. září do osmé hodiny večerní 20. září 1937 se k Pražskému hradu vinul několikakilometrový zástup občanů ze všech koutů republiky. Bez ohledu na denní dobu a počasí lidé trpělivě čekali a pomalu procházeli smutečně vyzdobenou hradní bránou na I. nádvoří a odtud do černého sukrem zahalené Sloupové síně. V čele tohoto vznosného prostoru, který právě z Masarykova pokynu vybudoval ve 20. letech slovenský architekt Josip Plečnik, před oponou s velkým státním znakem, stál katafalk, u něhož se pravidelně střídala šestičlenná čestná stráž. Jak dokládá, odpovídalo první složení této stráže významnosti okamžiku: nalevo s páskou přes oko stojí armádní generál Jan Syrový, napravo náčelník Hlavního štábu branné moci armádní generál Ludvík Krejčí.